
Recenzovaný článek

Vojenské aspekty války na Ukrajině

Military Aspects of the War in Ukraine

Ján Spišák

Abstrakt:

Válka na Ukrajině se stala celosvětovou záležitostí, jež je podrobně sledována a hodnocena vojenskými experty i médií již od svého počátku. Cílem tohoto článku je poukázat na některé specifické aspekty průběhu konfliktu na Ukrajině v jeho úvodních fázích. V úvodu článku se autor zabývá překvapivým vývojem tzv. „speciální vojenské operace“ vedoucím ke změně původních plánů Ruska. V dalších částech diskutuje způsob použití sil válčících stran v jednotlivých doménách, věnuje se aplikaci principů válčení a pojednává o možných příčinách operačních neúspěchů ruských vojenských sil. V článku jsou použita data především z otevřených zdrojů. Při jeho sestavování byla využita analýza, komparace, dedukce a syntéza. Celkovým záměrem autora je nabídnout čtenářům jeden z možných pohledů na probíhající konflikt a motivovat je k přemýšlení o podstatě a charakteru války.

Abstract:

The war in Ukraine has become a global issue that has been closely monitored and evaluated by military experts and the media since its beginning. The aim of this article is to point out some specific aspects of the development of the conflict in Ukraine in its initial stages. In the beginning of the article, the author deals with the surprising development of the so-called “special military operation”, leading to a change in Russia’s original plans. In the following parts, he discusses the way the forces of the warring parties are used in individual domains, applies the principles of warfare and discusses the possible causes of the operational failure of the Russian military forces. The article mainly uses data from open sources. Analysis, comparison, deduction and synthesis were used in its compilation. The overall intention of the author is to offer readers one possible view of the ongoing conflict and to motivate them to think about the nature and character of war.

Klíčová slova: válka; invaze; Rusko; Ukrajina; operace.

Key words: War; Invasion; Russia; Ukraine; Operation.

ÚVOD

Válka na Ukrajině představuje nejrozsáhlejší mezinárodní ozbrojený konflikt na evropském kontinentu od konce 2. světové války. Od anexe Krymu v roce 2014 ji lze považovat za vyvrcholení rusko-ukrajinské krize, projevující se hybridním použitím všech nástrojů státní moci a ve všech doménách současně, a to nejen oběma hlavními aktéry, ale i zapojením mnoha dalších organizací, států a hráčů světové politiky.

Válka je pozorně sledována a komentována nejen politiky a světovými médii, ale zejména vojenskými odborníky v různé míře již od svého počátku. V jejich očích se tato válka jeví jako reálná aplikace doktrinních představ o způsobu použití vojsk, dříve jen teoreticky popsanych ve vojenských publikacích. V reálném čase je možno sledovat a vyhodnocovat operační činnost vojsk na obou stranách, způsob jejich použití, dodržení či porušení obecných zásad či principů válčení a vzájemně je konfrontovat.

I když platí zásada, že žádná historická operace či válka jako taková se nikdy nebude do důsledků opakovat, protože se změnil nepřítel, technologie, prostředí a další faktory, je zřejmé, že i v budoucích konfliktech se bude nutno vypořádat s obdobnými situacemi, plánovacími procesy, environmentálními faktory a zabývat se efektivním využitím dostupných schopností v oblastech ochrany, manévru, paleb, zpravodajství, logistiky atd. Důležité je studovat teorii války, porovnávat a konfrontovat ji s praxí a vzít si z toho patřičné poučení. Zkušenosti, jež vzejdou z konfliktu, zůstanou nejen součástí jeho dalšího studia, ale mohou být využity při přijímání důležitých rozhodnutí nejen ve vojenství, ale i v dalších sférách života společnosti.

Fakta a události, které jsou v článku popisovány, jsou poplatné k danému časovému rámci vývoje konfliktu. V době vydání článku jsou tedy pouze retrospektivou, ze které ovšem lze brát poučení pro další studium konfliktů. Informace zveřejněné v článku pochází výhradně z dostupných otevřených domácích a zahraničních informačních zdrojů. Rovněž použité zdroje jsou poplatné době zaslání článku do redakce časopisu. Všechny tyto skutečnosti jsou tak významným omezujícím faktorem článku.

1 NENAPLNĚNÉ PŘEDPOKLADY RYCHLÉ VÁLKY

Přestože je příliš brzo hodnotit, čeho přesně Putin doufal, že ofenzívou dosáhne, v každém případě věřil v rozhodující vojenské vítězství, které by přivedlo ukrajinskou vládu ke kolapsu a následně by ji nahradila nová, pro Rusko přijatelnější vláda. Putin potřeboval rychlé a úplné vítězství, aby demonstroval rozsah ruské moci – nejen Ukrajině, ale celému světu. Rusko by tím s největší pravděpodobností brzy dosáhlo svých strategických cílů.

Přípravy na válku začaly měsíce dopředu. Postupně až 120 000 vojáků 41. ruské vševojskové armády bylo přesunuto ze Sibiře a soustředěno podél ukrajinské hranice již od listopadu roku 2021. Dalších 30 000 vojáků bylo zapojeno do „cvičení“ v Bělorusku – ruském spojenci – odkud mohli rychle vstoupit na Ukrajinu ze severu. Ruskem podporovaní separatisté v Donbasu na východní Ukrajině zintenzivnili své útoky na ukrajinské pozice a proti ukrajinskému vedení a vládě byla zahájena zlovolná informační kampaň.

Kybernetické útoky na vládní a vojenské objekty narušily finanční, dopravní a komunikační služby a vyřadily internet několik hodin před samotným útokem.¹

Než byla agrese Ruska do Ukrajiny zahájena, 22. února tohoto roku byl svět konfrontován s projevem ruského prezidenta o důvodech, kterými obhajoval vstup ruských vojsk na území Ukrajiny. Putin otevřel první fázi svého invazního plánu tím, že uznal odtržené provincie Luhansk a Doněck jako nezávislé státy. V projevu zmínil své rozhodnutí provést tzv. speciální vojenskou operaci, jejímž cílem byla „ochrana lidí, kteří v průběhu uplynulých osmi let museli snášet šikanu i genocidu ze strany kyjevského režimu“² a taky „demilitarizovat Ukrajinu a osvobodit ji od neonacistických vůdců a zločinců“.³ Poté 24. února byla tato speciální vojenská operace zahájena, kdy v 5 hodin ráno ruské jednotky vyrazily ze svých prostorů shromáždění podél rusko-ukrajinské hranice a vstoupily na území Ukrajiny. Rusko zaútočilo prakticky po celé ukrajinské hranici v největší ofenzívě v Evropě od 2. světové války.⁴ Invaze, o které všichni věděli, že se blíží, ale stále doufali, že k ní nikdy nedojde, začala.

Mnozí, ne-li většina vojenských analytiků pravděpodobně předpokládala, že válka na Ukrajině je hotová věc, že skončí rychlou ruskou dominancí. Ruská vojenská doktrína staví na myšlence dosažení tzv. „strategického šoku“ vůči nepříteli již na samotném počátku války, který by zásadně oslabil jak efektivitu působení ukrajinských sil, tak i jejich morálku. O jeho uskutečnění se ruská armáda snažila během prvních 48 hodin operace. Tento předpoklad se nenaplnil, protože Ukrajinci úvodní šok ustáli a nevzdali se.⁴ Další z hodnocení o rychlém konci války byla založena na válečných hrách zahrnujících pobaltské země – zranitelné východní křídlo NATO. Tyto ukázaly, že Rusové budou v Tallinnu v Estonsku a v Rize v Lotyšsku do 60 hodin. To je místo, kde se věřilo, že Rusové představují nejvýznamnější bezpečnostní výzvu.⁵ Navíc síly NATO v těchto zemích, na úrovních používaných ve válečných hrách, by byly výrazně přečísleny ruskou invazí. Těsně před válkou americká rozvědka očekávala, že invaze začne prudkým útokem ruských vzdušných sil na ukrajinské letectvo a že Rusko rychle dosáhne vzdušné převahy.⁶

¹ SINGH, Ajay. The War In Ukraine Military Aspects. [online]. March 31, 2022. Dostupné z: https://www.defstrat.com/magazine_articles/the-war-in-ukraine-military-aspects/

² Seznamzprávy. Dokument: Slova, jimiž Putin rozpoutal bezprecedentní válku. [online]. 24. 2. 2022. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-dokument-slova-jimiz-putin-rozpoutal-bezprecedentni-valku-190232>

³ BOWEN, S. Andrew. Russia's War in Ukraine: Military and Intelligence Aspects. [online]. April 27, 2022. Dostupné z: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R47068>

⁴ SVÁROVSKÝ, Martin. Putinovo Rusko je na Ukrajině v pasti: Pokusí se probít ven? *Forum 24*. [online]. 30. 4. 2022. Dostupné z: <https://www.forum24.cz/putinovo-rusko-je-na-ukrajine-v-pasti-pokusí-se-probit-ven/>

⁵ The Guardian. Nato's 'achilles heel': alliance conducts war games in nervous Lithuania [online]. April 11, 2022. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2022/apr/11/nato-achilles-heel-alliance-conducts-war-games-nervous-lithuania>

⁶ Air Superiority Over Kiev: Can Russian Strike Fighters Eliminate Ukraine's Air Defences Within 24 Hours? [online]. December 26, 2021. Dostupné z: <https://militarywatchmagazine.com/article/air-superiority-kiev-russian-strike-fighters>

Rusové evidentně vsázeli na krátkou, rychlou válku – trvající možná 8–10 dní, což je plně v souladu s jejich vojenskou doktrínou a strategií.⁷ Tři hroty ofenzívy směřovaly z jihu, východu a severu, aby pokryly prakticky celou zemi. Na jihu se ruské jednotky přesunuly z Krymského poloostrova směrem k přístavním městům Cherson, Mariupol, Melitopol a dalším, aby se zmocnily pobřeží podél Azovského a Černého moře a vytvořily pozemní most, spojující Rusko s Krymem. Na východě ofenzíva zasáhla města Sula a Charkov. Ve spojení s postupem separatistů vpřed z odtržených oblastí Donbasu na jihovýchodě byl útok pravděpodobně navržen tak, aby dosáhl linie řeky Dněpr. To by odřízlo bohatý východní region od zbytku země. Hlavním cílem se zdál být Kyjev, na který byla zahájena invaze z Běloruska, směrem ke Kyjevu ze severu a severovýchodu. Hlavní město se jeví jako ohnisko ofenzívy ruských sil, která by byla symbolem jejich úplného vítězství. Úsilí pozemních jednotek mělo být podporováno údery letectva, které mělo dosáhnout rychlé dominance ve vzduchu. Kdyby vše probíhalo podle plánů, postup ruských vojsk na hlavních operačních směrech měl končit zmocněním se hlavního města, pobřeží a úrodných zemí východně od řeky Dněpr. Tím by Ukrajina byla rozdělena na tři části.⁸

Přestože na počátku války byl poměr sil jednoznačně na straně Ruska, nic z uvedených předpokladů o jejím rychlém ukončení se nenaplnilo. Zkušenosti z válčiště ukazovaly na zásadní nedostatky v systému velení a řízení ruských jednotek na všech úrovních, fatální chyby v jejich logistickém zabezpečení, nedostatečnou bezpečnost a ochranu přesouvajících se či útočících sil, které byly ve velkém měřítku ničeny působením bezpilotních prostředků, jednotkami pozemních sil či rychle organizovanou a koordinovanou palbou dělostřelectva. Informace z bojiště ukazovaly na mnohé případy, kdy ruské jednotky byly identifikovány a ničeny ještě dříve, než mohly zasáhnout do bojové činnosti. Jejich špatné výsledky na bojišti byly konfrontovány s obdobně špatnou morálkou.

Příčiny neúspěchu ruských sil mohou být různorodé, řada z nich však není zřejmá, protože zprávy z bojiště jsou neúplné a nelze je objektivně ověřit. Informace, které se dostávají na veřejnost, pocházejí téměř výhradně z otevřených zdrojů, což může vyvolávat různé dohady, nepřesnou interpretaci či prostor k možným spekulacím o skutečném obrazu války. Existuje nicméně i řada faktů poskytujících určitý obraz reálnosti probíhající války, z nichž lze analyzovat a hodnotit její průběh a případně možný vývoj.

2 POUŽITÍ SIL VE VZDUŠNÉ A POZEMNÍ DOMÉNĚ

Počty vojenských sil a jejich předpokládané schopnosti u obou válčících stran před zahájením konfliktu zjevně upřednostňovaly agresora. Před invazí měla Ukrajina sedmé

⁷ ČTK. Stratégové: Válka přešla do další fáze. Převahu může získat ten, kdo zmobilizuje větší síly [online]. 23. 5. 2022 Dostupné z: <https://www.newstream.cz/politika/strategove-valka-presla-do-dalsi-faze-prevahu-muze-ziskat-ten-kdo-zmobilizuje-vetsi-sily>, SINGH, Ajay. The War In Ukraine Military Aspects. [online]. March 31, 2022. Dostupné z: https://www.defstrat.com/magazine_articles/the-war-in-ukraine-military-aspects/

⁸ Center for Strategic and International Studies. Russia's Possible Invasion of Ukraine [online]. January 13, 2022. Dostupné z: <https://www.csis.org/analysis/russias-possible-invasion-ukraine>

největší evropské letectvo. I když to zní přesvědčivě, a v relativním vyjádření to tak bylo, jednalo se o asi 200 letadel všech typů (stíhačky, blízká letecká podpora, vrtulníky, dopravní letadla atd.). Páteří ukrajinského letectva byly starší sovětské stíhačky, jmenovitě 50 kusů typu MiG-29 a 32 kusy typu Su-27.⁹

Ukrajina již dříve doplnila své letectvo o drony, které velmi efektivně využívala při sledování a úderech. K pozorování ruského pohybu byly navíc použity i lokálně vyrobené drony Specter a dokonce i jednoduché kvadrokoptéry vybavené kamerami.¹⁰ Ukrajinské jednotky k ničení cílů využívaly své drony Punisher a turecké drony Bayraktar TB2, vyzbrojené střelami a raketami.¹¹ Do výzbroje bylo zavedeno asi 1000 Switchbladů – sebevražedných dronů s výbušninami – které se hodiny „potulují“ po bojišti a pak jsou vedeny k tomu, aby explodovaly na svém cíli. Mluvčí Pentagonu John Kirby prohlásil, že někteří z ukrajinských vojáků budou vycvičeni k používání těchto prostředků. Oznámil také, že Pentagon pošle nejméně 120 taktických dronů „Phoenix Ghost“, speciálně přepracovaných pro Ukrajinu. I když detaily ohledně těchto dronů nebyly veřejnosti zpřístupněny, předpokládá se, že stejně jako Switchblady budou „sebevražedné“.¹² Využití všech těchto prostředků významně eliminovalo účinek působení ruských sil, zejména jejich pozemních jednotek.

Pro srovnání, Rusko vlastnilo asi 1 500 bojových letadel; mezi nimi využívalo moderní verze typu Su-30, Su-33 a Su-35 (aktualizované varianty Su-27, které používala Ukrajina). Rusko má také moderní útočné letouny, jako je Su-34 (dvojmístná stíhací bombardovací aktualizace Su-27 koncepčně nahrazující zastaralé Su-24, optimalizovaná pro útočné operace), stejně jako strategické bombardéry s dlouhým doletem, jako jsou Tu-22, Tu-95 a Tu-160.¹³

Rusové, přes zjevnou početní dominanci, používali své letectvo překvapivě omezeně. Po počáteční demonstraci síly v první den války bylo jejich úsilí ze vzduchu utlumené. Nešlo k žádnému odhodlanému pokusu zničit ukrajinské letectvo a základny protivzdušné obrany; nebyly ani vedeny soustředěné letecké údery na důležité cíle. Ani po třech týdnech Rusko nezískalo plnou vzdušnou nadvládu (ukrajinská letadla a drony stále létaly a protivzdušná obrana byla schopna stále aktivně působit proti ruským letadlům) a nemá ji doposud. To vyvolávalo otázky, proč Rusko plně nevyužilo své letectvo.¹⁴ Ponechalo

⁹ GHIRDA, Vadim. 3 ways Russia has shown military ‘incompetence’ during its invasion of Ukraine [online]. March 13, 2022. Dostupné z: <https://theconversation.com/3-ways-russia-has-shown-military-incompetence-during-its-invasion-of-ukraine-178895>

¹⁰ CRUMLEX, Bruce. Ukraine’s mid-size Punisher drone is living up to its name against Russian forces [online]. March 8, 2022. Dostupné z: <https://dronedj.com/2022/03/08/ukraines-mid-size-punisher-drone-is-living-up-to-its-name-against-russian-forces/>

¹¹ Česká televize. Punisher útočí daleko za nepřátelskou linií. Ukrajinci využívají i drony vlastní výroby [online]. 9. 3. 2022. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/3452098-nejen-bayraktar-ukrajinci-vyuzivaji-proti-ruskym-cilum-i-vlastni-drony>

¹² Myfeds. Zatímco NATO pumpuje do Kyjeva špičkovou vojenskou techniku, kdo sleduje zásoby zbraní? [online]. May 30, 2022. Dostupné z: <https://myfeds.com/zatimco-nato-pumpuje-do-kyjeva-spickovou-vojenskou-techniku-kdo-sleduje-zasoby-zbrani/>

¹³ Ref. 9

¹⁴ Ref. 1

část vzdušných sil v záloze pro případ, že bude konflikt eskalovat? Bez ohledu na důvod mohl být nedostatek ruské vzdušné převahy na počátku konfliktu jednou z jeho nejvýznamnějších strategických chyb ve prospěch ukrajinských obránců.

Počáteční fáze invaze zahrnovala i strategické bombardování ukrajinských cílů pomocí střel s plochou dráhou letu a balistických střel krátkého doletu Iskander. Iskandery byly použity k útokům na ukrajinské letecké základny, ke zničení přistávacích drah a zabránění efektivnímu fungování ukrajinského letectva. Již během prvního týdne války ruské síly vystřelily až 320 raket (většinou se jednalo o rakety Iskander), což představuje nejrozsáhlejší a nejintenzivnější bombardování balistickými střelami krátkého doletu mezi dvěma státy v soudobé historii.¹⁵ Před invází se očekávalo, že Iskander bude účinným a zničujícím zbraňovým systémem. Faktem je, že dříve deklarovaná přesnost Iskanderu se zdá být menší, než se očekávalo.¹⁶ Jak se konflikt průběžně odvíjel, Rusko častěji používalo zbraňové systémy s méně vyspělými technologiemi, jako jsou např. neřízené „dumb“ (hloupé) bomby a kazetová munice. To by mohlo naznačovat, že Rusko buď vynaložilo svůj omezený počet high-tech zbraní, nebo zadržuje rezervy pro případ, že by konflikt eskaloval.¹⁷

Způsob vedení boje ruskými vojenskými silami v pozemní doméně jen potvrzoval jejich neschopnost vedení účinných operací. Největší nedostatky se ukázaly v koordinaci a ochraně sil během přesunu, udržování potřebného operačního tempa, logistickém zabezpečení nasazených sil a rovněž v jejich předpokládané iniciativě. Jejich počáteční pozemní útoky se zdály slabé a nesouvislé – spíše to byly nájezdy než útoky. Většina kolon se pohybovala pouze po silnicích, nezajištěna bojovými záštitami ze stran, kde by mohly být očekávány útoky ukrajinských jednotek. S příchodem jara tající sníh znepřehodnil terén v okolí pozemních komunikací a utápěl v něm vozidla, pokud sjela z pevného podloží. Síly a prostředky logistiky nestačily tempu pohybu obrněných jednotek. Postup ruských sil ze severu byl téměř zastaven, a protože žádné z velkých měst nebylo ovládnuto, další komunikační tepny byly blokovány. To zásadně ovlivnilo dopředný přísun paliva, munice a dalších zásob zejména směrem na Kyjev. I když ruské síly byly v určitém kontaktu s většinou ze svých cílů, nebyly schopny dosáhnout žádného z nich. Vojáci nebyli informováni o svých cílech a rolích (z bezpečnostních důvodů) a možná se očekávalo, že budou přijati jako osvoboditelé. Rozsah odporu je zpočátku překvapil. Teprve kolem třetího týdne ofenzíva opět nabrala na síle a vstoupila do své nejdůležitější fáze – bitvy o města.

Velká města byla cílem ofenzívy podél všech tří hlavních operačních směrů. Z historie je známé, že přílišné zaměření se na město vtahuje útočníka do náročného a vysilujícího boje v zastavěném prostoru, což Rusové nechtěli podstoupit. Zpočátku ani jejich palebné úsilí nebylo intenzivní, zřejmě aby snížili nežádoucí ztráty.¹⁸ Prvotní údery byly vedeny přesnou municí, Rusové dokonce tvrdili, že v prvních týdnech války zlikvidovali více než

¹⁵ Ref. 9

¹⁶ Česká televize. Ruské balistické střely Iskander nesou jméno po dobyvateli světa. Na Ukrajině ale příliš neuspěly [online]. 31. 3. 2022. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/3462683-ruske-balisticke-strely-iskander-nesou-jmeno-po-dobyvateli-sveta-na-ukrajine-ale-prilis>

¹⁷ Ref. 9

¹⁸ Ref. 1

dva tisíce „specifických vojenských cílů“.¹⁹ Ale jak se odpor obránců zvyšoval, stále více a více bylo využíváno hromadné palebné síly. To nejen přispívalo k všeobecné destrukci obydlených oblastí, ale také vytvářelo ruiny a trosky, které značně ztěžují manévry sil ve městě a jeho následné obsazení.

Rusové doufali, že obsadí Kyjev rychlým úderem ze severu a severovýchodu za použití jednotek „cvičících“ v Bělorusku. Jednou z jejich prvních akcí na počátku války byl útok ruských výsadkových sil a speciálních sil Spetsnaz na letiště Hostomel, 25 kilometrů severně od Kyjeva. To by jim umožnilo dostat se na samý okraj Kyjeva, ze kterého by mohli vést útok na město.²⁰ Hostomel byl během dvou dnů tvrdých bojů střídavě ovládnán bojujícími stranami, než konečnou kontrolu nad letištěm získaly ukrajinské síly.²¹

Předpokládaný rychlý postup ruských pozemních jednotek na Kyjev se nezdařil. Známým příkladem selhání byla nečinnost přes 60 kilometrů dlouhé kolony tanků a nákladních automobilů, postupující ze severu směrem ke Kyjevu, která se zastavila na dva nebo tři dny v nejdůležitější fázi operace. Činit jednoznačné hodnocení tohoto selhání není jednoduché, nicméně některé indicie naznačovaly, že zastavení kolony bylo důvodem chybné logistiky. Zdánlivě jim došlo palivo, mimo jiné. O ruských jednotkách a postupujících formacích je známo, že jejich nákladní automobily nevezou příliš mnoho zásob a jsou schopny postupovat do hloubky pouhých přibližně 90 kilometrů, než budou doplněny následnými zásobovacími jednotkami. Se vši pravděpodobností se však kolona zastavila, zatímco čekala, až bude zahájen úder invazních sil na směru ze severovýchodu, pro společný koordinovaný útok na město. Ať už byl důvod jakýkoliv, klíčové zpoždění umožnilo obráncům zřídit zátarasy a obranné linie, povolal své teritoriální obranné síly, zálohy a dobrovolníky a připravit se na útok.

Dělostřelectvo dlouhodobě představuje jeden z hlavních rozdílů v přístupu západních a ruských strategií. V západním pojetí jsou děla prostředkem, který oslabí protivníka a umožní manévrujícím jednotkám provést hlavní útok. Ruská doktrína vnímá děla jako zbraň, která má protivníku způsobit maximální ztráty, a postupující manévrové jednotky „dočistí“ jeho zbylé síly po palbě dělostřelectva. Jedním z válečných aspektů použití těchto zbraní Ruskem je neohlížení se na ztráty nekombatantů. Ruské salvové raketomety, ať již Grad, Uragan či Směrš, jsou schopny působit až na sto kilometrů daleko. Jelikož jejich střely nejsou řízené, nasazení proti obydleným oblastem způsobuje extrémní ztráty na civilních životech. Rusové s největší pravděpodobností budou na účinky dělostřelectva spoléhat po celou dobu vedení války, stejně jako tomu bylo v nedávné minulosti – válka

¹⁹ YouTube. Russian Defence Ministry confirms destruction of more than 2,000 Ukrainian military targets [online]. March 9, 2022. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=1yv9UGA-kr8>

²⁰ CLARK, Mason, BARROS, George, and STEPANENKO, Kateryna. Russian Offensive Campaign Assessment. Institute for the Study of War [online]. February 25, 2022. Dostupné z: <https://www.criticalthreats.org/analysis/russian-offensive-campaign-assessment-february-25-2022>

²¹ YAVUZ, Talha. Ukraine reports recapture of Hostomel airport in Kyiv region from Russian forces [online]. February 25, 2022. Dostupné z: <https://www.aa.com.tr/en/europe/ukraine-reports-recapture-of-hostomel-airport-in-kyiv-region-from-russian-forces/2513915>

na Donbasu před sedmi lety byla důkazem dominance ruského dělostřelectva, které způsobilo 80 procent ukrajinských ztrát.²²

Bitva o Kyjev přes veškerá očekávání nedosáhla dramatických rozměrů. Rusům se podařilo přiblížit na několik kilometrů k městu, jejich dělostřelecké jednotky byly nasazeny ke sporadickým útokům, ale k masivním palbám nedošlo. Pozemní síly nebyly schopny město obsadit. Mimo pravidelné ruské síly byli nasazeni i Čečenci a syrští bojovníci, známí svou brutalitou, aby vyděsili obránce a tito se podrobili.^{23,24} Nakonec se ruské síly do velkých bojů nezapojily a stáhly se. Bitva o Kyjev skončila 31. března a město zůstalo nedobyto. Válka se posunula do své pomyslné druhé fáze a těžiště bojů se přesunulo na východ Ukrajiny.

Na jihu Ukrajiny byl Cherson prvním velkým ukrajinským městem, které padlo. Následně se vedly boje o Mariupol, životně důležité přístavní město, které Rusové potřebovali, aby získali kontrolu nad Azovským mořem a Krymem. Jiná pobřežní města se udržela delší dobu i přes intenzivní útoky ruských sil. Mariupol byl dlouho hrdinně bráněn brigádou Azov, a než koncem května padl, zažil jednu z nejtěžších bojů v soudobé historii. Také Mykolajiv, navzdory těžkým bojům, se udržel delší dobu.²⁵

Ruští vojáci vstoupili vesměs do všech větších měst. Zpočátku ale nebyli schopni udržet se ve zmatečných pouličních bojích, kde byli často konfrontováni s civilisty. V současnosti jsou ze všech původně stasisových měst pouze ruiny, obraz Drážďan z doby 2. světové války. Oděsa, životně důležitý námořní přístav, byl cílem střel s plochou dráhou letu z válečných lodí v Černém moři, ale obojživelná operace k jeho obsazení se prozatím neuskutečnila. Rusové přesto kontrolují velký pás země podél jižního pobřeží, které je nyní spojuje s Krymem, čímž odepírají Ukrajině přístup k moři. V řadě některých velkých měst – Doněcku, Severodoněcku a dalších, byli jejich obránci již na pokraji svých sil, případně se přiblížil jejich trpký osud. Aby tato města mohli Rusové zcela ovládnout, budou muset zintenzivnit rozsah svých operací, přisunout ještě větší palebnou sílu, způsobit ještě větší destrukci a obětovat ještě více svých zdrojů, zejména pokud jde o životy a materiál.

3 DISKUSE

Válka na Ukrajině představuje fenomén, jehož obsah a rozsah je v novodobé historii jedinečný. Pro odbornou veřejnost nabízí mnoho aspektů, které je nutné trvale sledovat, vyhodnocovat a případně je využít. Znat odpovědi na všechny otázky ohledně války není

²² WIRNITZER, Jan. *Zákony války. Proč se Rusům nedaří dobýt Ukrajinu a co chybí obráncům* [online]. 9. 3. 2022. Dostupné z: <https://denikn.cz/830285/zakony-valky-proc-se-rusum-nedari-doby-t-ukrajinu-a-co-chybi-obrancum/>

²³ Echo24.cz. *Tisícovka Čečenců míří bojovat za Rusko na Ukrajinu, tvrdí Kadyrov* [online]. 17. 3. 2022. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/Sspua/tisicovka-cecencu-miri-bojovat-za-rusko-na-ukrajinu-tvr-di-kadyrov>

²⁴ Idnes.cz. *Kremľ l  k  do války syrsk    ldn   , umí bojovat ve m  stech* [online]. 7. 3. 2022. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/ukrajina-rusko-invaze-valka-syrane-zoldneri.A220301_102850_zahranicni_kha

²⁵ Ref. 3

možné. Slovy pruského krále Fridricha II. Velikého - válka je složitá věc; aby byla provedena správně, je potřeba nezbytný velký díl znalostí, studia a přemýšlení.

3.1 Neúspěch ruských sil

První otázky k diskusi ohledně probíhající války se mohou týkat úvahy – jak bylo a proč je možné, že Rusko, přes zjevnou početní převahu v těžkých zbraních, zkolabovalo v první zjevné fázi konfliktu na Ukrajině? Proč se mu nepovedlo dosáhnout zřejmého strategického cíle – obsazení Kyjeva a nastolení proruské vlády? Velmi pomalý a chaotický postup ruských vojsk, bez potřebné synchronizace a koordinace, pravděpodobně nebyl tím pravým obrazem, který ve smyslu reálného uplatnění vojenské doktríny a způsobu válčení v praxi deklarují ruské vrcholové strategické vojenské dokumenty. Po dlouhá léta byl světu předestírán obraz Ruské armády jako druhé nejsilnější na světě.²⁶ Lze říci, že i většina populace Západu se to domnívala a možná o tom byla i přesvědčena. Ruská armáda ovšem má vážné nedostatky, které se navenek neprojevovaly.

Názory západních vojenských analytiků ohledně rychlého ovládnutí Ukrajiny se v průběhu posledních měsíců postupně měnily směrem, že jsou ohromeni nepřesvědčivým výkonem ruských sil v konfliktu.²⁷ Komentovali možné příčiny, proč byla invaze v intencích, které Rusko předpokládalo, zmařena, a snažili se nacházet důvody, proč Rusové takto vedou válku. Od jejího počátku jsme informováni, jak Rusové na Ukrajině neprofesionálně a neefektivně působí v podmínkách soudobého moderního válčení.

Jedním z evidentních důkazů neefektivnosti ruských sil je zničení jednotky, která se pokoušela překročit řeku Severní Doněc v oblasti Donbasu na východní Ukrajině. Podle prohlášení ukrajinského ministerstva vnitra měly prvky ruské brigády, detekované leteckým průzkumem, utrpět těžké ztráty: v důsledku dělostřeleckých útoků ukrajinských ozbrojených sil bylo zničeno až 70 ruských obrněných vozidel a z celkem 550 vojáků ruské brigády bylo 485 zabito.²⁸ Vojenští experti rozebrali tyto ruské nedostatky a selhání připisovali především nedostatečné přípravě a špatnému leadershipu. Zejména upozorňovali na problémy na vyšších úrovních velení a naznačili, že ruské vedení tlačí na zisky, které vojáci nejsou připraveni dosáhnout, a že „Rusko nabízí světu lekce, jak to nedělat.“ Z pohledu západních komentátorů bylo nezdařené překonávání vodní překážky dalším důkazem neschopnosti ruské armády, která bojuje v tvář odhodlanému odporu dobře vycvičených a motivovaných ukrajinských sil.

²⁶ ČTK. Stratégové: Válka přešla do další fáze. Převahu může získat ten, kdo zmobilizuje větší síly. [online]. 23. 5. 2022 Dostupné z: <https://www.newstream.cz/politika/strategove-valka-presla-do-dalsi-faze-prevahu-muze-ziskat-ten-kdo-zmobilizuje-vetsi-sily>

²⁷ STANDISH, Reid. Interview: Can Ukraine's Military Continue To Outperform Russian Forces? [online]. May 19, 2022. Dostupné z: <https://www.rferl.org/a/russia-ukraine-military-performance-analysis/31858554.html>

²⁸ STEPANENKO, Kateryna and KAGAN, W. Frederick. Russian Offensive Campaign Assessment. Institute for the Study of War [online]. May 14, 2022. Dostupné z: <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-may-14>

Pohledem na tuto tzv. neschopnost ruských sil lze vidět alespoň dva aspekty, nad kterými je při studiu válečných konfliktů možné uvažovat. První zahrnuje otázku doktrínální, druhý otázku schopnosti či neschopnosti ruských velitelů. Co se týče doktrín či předpisů, tak s největší pravděpodobností lze konstatovat, že alianční, americké nebo naše národní jsou vesměs podobné s těmi ruskými ohledně popisu vedení operace k překonávání vodního toku nebo i dalších typů taktických či operačních manévřů. Předpisy a z nich vycházející zásady překonávání vodních toků jsou z velké části založeny na těžce získaných ponaučeních z 2. světové války v Evropě, kdy snad všechny armády čelily této výzvě. Jednalo se o jednu z nejobtížnějších operací vůbec. Pravdou je, že 2. světová válka byla tou poslední, kdy vyspělé armády skutečně překonávaly řeku proti kompetentnímu, dobře vyzbrojenému protivníkovi v masovějším měřítku.

Soudobé doktríny či předpisy jdou do podrobností, jak tuto operaci provádět: propravený průzkum, zajištění odvrácené strany řeky jako první, použití prvků ochrany, využití klamání několika falešnými přechody, použití dýmu k zakrytí operace a řada dalších opatření. To vše jsou ověřené doktrínální zásady pro přechod vodní překážky. Obtížnost takové operace je v bojových podmínkách extrémní. Jedná se o jeden z nejkomplikovanějších manévřů, kdy všechny aktivity by měly být komplexem vysoce organizovaného kinetického působení jednotek v několika doménách současně. Vše musí být řízeno a koordinováno, aby byl zaručen požadovaný výsledek.

Ironií je, že výše uvedené zásady uvádí rovněž ruská doktrína. Přestože nejsou známa veškerá fakta o provedené operaci, lze předpokládat, že ruští vojáci ignorovali zásady svých bojových předpisů a zahájili spěšný pokus o manévr, jenž rozhodně vyžaduje pečlivé plánování, rozsáhlé zdroje, dostatečnou bezpečnost a ochranu, přísné řízení a dodržení dalších obecných zásad či principů vedení války. Realitou neúspěchu však může být i neodborný tlak z vyšších úrovní velení na splnění nespílitelného úkolu.

Existují i další signály o neschopnosti ruských sil. Nedávné hodnocení Institutu moderní války ve West Pointu je symbolem široce souhlasného názoru, že značnými problémy ruské armády jsou logistická selhání, neschopnost společného působení sil, nedostatek výcviku i bojových zkušeností. Je poukazováno na to, že jejich vojáci jsou špatně vedeni, nemají poddůstojnický sbor a neuplatňují tzv. mission command, jež tvoří základ organizovaného velení v západních armádách. A to může být druhý aspekt schopnosti či neschopnosti ruských velitelů řádně plánovat, vést a řídit vojenské operace, který lze posuzovat. Jak ale konstatuje zdroj, v tomto ohledu je velmi složité činit objektivní hodnocení a přijímat ukvapené závěry.²⁹

Ruští generálové se proto snaží rychle poučit z prvotních nezdarů. Jejich bojové síly jsou nyní organizovány převážně do tzv. praporečnických taktických uskupení. Tento způsob organizace poskytuje velitelům nižších úrovní podporu silných zbraní – děl či tanků – a schopnost účinného soustředěného útoku. Na druhé straně jsou tato uskupení omezena počtem pěších bojovníků, obtížným nahrazováním ztrát a nedostatečným krytím boků svých formací. To se jeví jako problém zejména v boji zastavěném prostoru.

²⁹ BERKOWITZ, Bonnie and Artur GALOCHA. Why the Russian military is bogged down by logistics in Ukraine. *The Washington Post*. [online]. March 30, 2022. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/03/30/russia-military-logistics-supply-chain/>

Ukrajinci z hlediska organizace velení a řízení mají v tomto výhodu, jelikož se pokouší formovat svou armádu a zejména důstojnický sbor podle standardů NATO či USA.³⁰ Mimo jiné jsou zapojeni do tzv. NATO's Defence Education Enhancement Programme, což jim poskytuje širokou škálu nabídek v rozvoji schopností jejich ozbrojených sil.

3.2 Netradiční způsob válčení

Válka na Ukrajině nabízí mnoho pohledů ke studiu, přemýšlení i poučení. Především ostře demonstruje vysoký počet lidských obětí, způsobený rozsáhlým a vysoce intenzivním válčením. Přesné a objektivní údaje o nasazených silách, jakož i obětech a ztrátách na materiálu, je obtížné získat. Tyto údaje nelze verifikovat a obvykle bývají považovány za státní tajemství každé z bojujících stran. Průběžné odhady nicméně naznačují, že obě strany trpí významnou mírou ztrát, především personálu.

Příklad ruských ztrát na řece Severní Doněc, ale i v dalších bitvách, ukazuje, že se jedná o válku, ve které rota, prapor či ještě větší formace mohou být rychle zničeny. Následkem je velké množství ztrát na živé síle a materiálu, jež nemohou být dále efektivně použity. Pokud válka bude pokračovat delší dobu, Ukrajina se do budoucna může potenciálně ocitnout ve vážných potížích. Rovněž je otázkou, zda Rusko dokáže nasadit a trvale udržet v poli větší použitelné síly déle než Ukrajina, která nutně mobilizuje své zálohy a dobrovolníky. Již od napoleonských válek se ukazuje, že masová mobilizace je základním požadavkem pro vleklé válčení. Objevují se informace, že Rusové se spoléhají na narychlo mobilizované rezervy, aby nahradili ztráty.

Žatímco mnoho obrazů ukrajinské války odráží velké války minulosti, přibýlo několik nových aspektů. Jedním z nich je všudypřítomné pozorování a povědomí o bojišti. Potenciálními zdroji informací z bojiště jsou letecký průzkum, široká škála dronů, komerčně dostupné satelitní snímky, zpravodajské informace ze západních zdrojů a další prvky. Důležité informace jsou dokonce často poskytovány běžnými občany, nekomatanty. Tato nová realita v podstatě znamená, že relativně velká formace se nemá možnost ukrýt. Překvapení, kdy a kde bude probíhat vojenská operace, jako v případě překonávání vodního toku, je prakticky nemožné dosáhnout. Vzhledem k sofistikovanosti různých prostředků a senzorů bude i používání kouřových clon, jako obvyklé součásti manévrů taktických uskupení, mnohem méně efektivní než v minulosti.

Netradiční je i dosavadní manévrový způsob vedení operací na obou stranách, kdy se jednotky vyhýbají přímému kontaktnímu střetu a dochází spíše ke sporadickým sražením malých jednotek. Do současné doby nejsme svědky rozsáhlejších operací větších uskupení ukrajinských či ruských sil, která by měla vojska protivníka zahnat na západ či východ krajiny. O jejich případném organizování či průběhu rovněž nejsou dostatečné informace. Pro zasvěceného odborníka zcela chybí komplexnější a rozsáhlejší taktický či

³⁰ ADETUNJI, Jo. Why Ukraine's undersized military is resisting supposedly superior Russian forces. [online]. May 11, 2022. Dostupné z: <https://theconversation.com/why-ukraines-undersized-military-is-resisting-supposedly-superior-russian-forces-182318>

operační rámec použití sil, na základě kterého by bylo možné probíhající konflikt hodnotit.³¹ Rusko-ukrajinská válka trvá pouze několik měsíců, což je na poměry jakékoliv velké války krátké období.

Výzva pro Ukrajince je jiná než ta, které čelí Rusové. Ukrajinci se brání, a i když jim nejde zcela o přežití, konec války nemusí být záležitostí měsíců.³¹ Mají získané bohaté zkušenosti z operací v oblasti Donbasu od invaze v roce 2014, avšak přechod do rozhodného protiútoky, podle nejvyššího ukrajinského představitele, zatím není možný. Slovy Zelenského, „jsme slabší z hlediska vybavení, a tím pádem nejsme schopni postupovat“.³² Brzká protiofenziva by jednoznačně znamenala velké ztráty v řadách ukrajinských vojáků.

3.3 Akademická diskuse ke studiu vojenských konfliktů

Válka na Ukrajině nabízí mnoho prostoru k teoretickým úvahám a diskuzím v akademickém prostředí. Pomineme-li atributy odhodlanosti, inspirace, vůle, odvahy a další, jež jsou ve válce důležité, při studiu vojenských konfliktů se lze setkat se širokou škálou různých doktrinárních prvků, nástrojů, funkcí či principů, které ovlivňují průběh vojenských operací. Ve spojitosti s válkou na Ukrajině se v médiích objevila snaha polemizovat nad těmito prvky; mimo jiné byla vedena diskuse např. nad otázkou kulminace. Jejím teoretickým rámcem i praktickou stránkou se podrobněji zabýval již Clausewitz. Která strana již kulminuje, je na pokraji svých sil a nemůže dále plnit stanovené úkoly? Ve vojenské terminologii je kulminace definována jako okamžik operace, kdy síly již nemohou úspěšně pokračovat v jejím vedení, kdy stanovené cíle nemohou být splněny a pokračování úsilí k jejich naplnění by významně zvyšovalo riziko neúspěchu anebo porážky. Tato otázka často zaznívala zejména v době, kdy se ruské síly po neúspěších na severu Ukrajiny začaly přesouvat zpět na ruské území. Válka však pokračuje dále, kulminace jedné či druhé strany prozatím není v dohledu, avšak zůstává předmětem diskusí odborníků.

Pohled na ukrajinské bojiště inspiruje k diskusi nad uplatněním dalších základních pravidel, axiomů či principů války a válčení, jimiž do určité míry lze hodnotit efektivitu vedení operací a možná i predikovat jejich budoucnost. Teorie vojenského umění vztahuje tyto principy k souboru hlavních zásad a pravidel, které řídí studium, přípravu a vedení válek, tažení a vojenských operací. Ne však dogmaticky. Principy jsou pouze návodem, nikoli předpisem, vzorcem nebo obecným receptem pro dosažení úspěchu. Rovněž jejich použitelnost a relativní význam jsou omezeny na podmínky konkrétního času, prostoru a situace. Principy neovlivňuje typ, rozsah ani charakter konfliktu a pro válčení jsou univerzálně aplikovatelné ve všech doménách a na všech úrovních války. O principech se mluví, že jsou tak staré a významné, jako válčení samotné. Lze jen dodat, že totéž platí

³¹ BAEV, Pavel. Russia's Quick Victory Vanishes, as Protracted War Looks Inevitable [online]. April 12, 2022. Dostupné z: <https://blogs.prio.org/2022/04/russias-quick-victory-vanishes-as-protracted-war-looks-inevitable/>

³² Irozhlas. Jsme slabší z hlediska vybavení, vysvětloval Zelenskij, proč Ukrajina nemůže přejít do protiútoky [online]. 7. 6. 2022. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/ukrajina-volodymyr-zelenskij-velka-britanie-boris-johnson_2206071957_hav

i z pohledu teorie vojenství, pokud jsou tyto principy a jejich aplikace v odborných kruzích diskutovány.

Zjevně nedostatečně organizovaný způsob použití ruských sil nabádá k diskusi například nad principem ekonomie úsilí. Jedná se o zásadu využití veškeré dostupné bojové síly co nejefektivnějším způsobem ve snaze přidělit minimum základní bojové síly jakémukoli druhotnému úsilí. Je to způsob uvážlivého použití a rozložení sil směrem k hlavnímu cíli války či konfliktu. Zásadou je, že žádná část bojových sil by nikdy neměla zůstat bez účelu. Jejich alokace na takové úkoly, jako jsou omezené útoky, obrana, manévr a další, musí být plně v souladu s tím, aby se dosáhlo jejich efektivního využití, případně aby byla dosažena potřebná koncentrace sil na rozhodujících místech jinde na bojišti. V praktické rovině první fáze války (pokud bychom ji omezili ukončením snahy o dobytí Kyjeva a stažením ruských vojsk na Donbas) na Ukrajině prokázala, že tento princip Rusové mnohdy podcenili. Své síly často nasadili velmi neefektivně, tak, že si místy vzájemně překážely. To je příklad notoricky známého, již pojednávaného konvoje severně od Kyjeva. Slovy klasika – pravděpodobně špatně četli dílo svého prominentního vojenského teoretika a odborníka na principy, Savkina.

Další ze základních principů válčení mluví o významu a využití koncentrace sil, kdy útočník potřebuje být aspoň třikrát silnější, aby uspěl. A to z různých důvodů – obránce má proti útočnickovi výhodu – zná terén, má kratší zásobovací linie, podporu obyvatel, zbraně má „zastřílené“ na pozice či směry, kudy může útočník procházet atd. V ruském podání to však v současnosti není dogma; Rusové určitě nehodlají válčit na otevřeném prostranství stylem Jomkipurské války. Charakter válčení na Ukrajině odpovídá spíše a možná výhradně aktivitám v podobě sražení malých taktických jednotek s dominancí paleb dělostřelectva a úderů letectva do velké hloubky prostoru obránce, než vedením rozsáhlých pozemních operací brigádních či divizních uskupení. Požadavek uplatnění principu koncentrace síly (případně účinku) na ukrajinském válčišti platí lokálně a pro místa konkrétních útoků, proto je tak důležité umět nacházet slabší body obrany a vrhnout proti nim dostatek vlastních sil dříve, než obránce dostane posily. V rusko-ukrajinském konfliktu je to však nereálné; ruské síly nasazené na Ukrajině zdaleka nemají potřebnou početní převahu vojáků. Navíc i dosaženou převahu v soustředění sil se Ukrajincům dařilo efektivně zmírnit prostřednictvím ze Západu dodaných pancéřovek – britských střel NLAW nebo ještě výkonnějších amerických systémů Javelin.

Kromě výše uvedených existují i další principy, o kterých lze diskutovat a hodnotit je ve spojitosti s probíhající válkou – manévr, jednota velení, překvapení apod. V praxi obvykle tyto bývají přímo promítnuty do plánů, rozkazů a nařízení. Na druhé straně je nutno vnímat, že ani jejich co nejvýstižnější doktrinální vyjádření nemůže zaručit úspěch operace, pokud k tomu nenastanou vhodné podmínky. Z pohledu praxe je téměř vše závislé na podmínkách prostředí, které velitel ovlivnit nemůže, existují však aspekty, které využít může – rychlost úsudku, stupeň poznání, schopnost využít svůj intelekt a duševní potenciál atd. To platí i v podmínkách války na Ukrajině, kdy je prozatím brzo na její detailní analýzu, ovšem některé aspekty válčení, tak jak byly v článku popsány, mohou být vhodným vodítkem pro studium a přemýšlení o povaze a charakteru války.

3.4 Válku nelze posuzovat tendenčně

Tendenční vykreslování obrazu neschopnosti protivníka stejně jako vyzvedávání a přeceňování vlastních schopností je přirozenou součástí každé války, zejména vedené v informačním prostředí. Tyhle praktiky používají obě bojující strany, stejně jako řada dalších aktérů. Legenda o neohroženém stíhači, jenž hlídkuje nad Kyjevem a likviduje jedno nepřátelské letadlo za druhým, byla rovněž jednou z prvních historek informační války o srdnatém odporu Ukrajinců, které se začaly šířit médii a sociálními sítěmi. Tento duch Kyjeva nikdy neexistoval, ale vhodně posloužil pro účely hrdinného odporu Ukrajinců.³³

Příběh o neúspěchu při překračování řek může být rovněž jedním z příkladů, na kterých se tendenčně vykresluje obraz té či oné bojující strany; perfektní výkon versus maximální neschopnost. Ve svém podání může být skutečnou výzvou a poučením jednak pro Rusy, stejně jako zamyšlením pro nás, jejich západní pozorovatele. V zásadě představuje chronickou nezkušenost v ofenzivním boji proti zkušenému protivníkovi, který v současnosti je schopen bojovat ve vleklé válce, generující vysoký počet obětí. Ani Rusko, ani Západ nemají operační či bojové zkušenosti relevantní pro válku na Ukrajině již několik generací, ne-li přímo od 2. světové války.

V tomto kontextu je nutno zmínit i jiný tendenční aspekt. V mnoha západních médiích se objevují zprávy o ruské armádě jako anonymní a bezduché, špatně fungující hordě s přirozenými sklony k násilí na bezbranných civilistech, kde důstojníci svým přístupem jako by pořád pokračovali v duchu tradic Sovětského svazu. Tohle může být pouze jedna strana mince; na té druhé může existovat i jiný obraz ruského vojáka, který nemusíme zcela znát. Často proklamovaný mediální úsudek o neschopnosti ruských vojáků nemusí být tou správnou variantou.

ZÁVĚR

Válka na Ukrajině je faktickým výsledkem ruské agresivní politiky vůči svým sousedům, jejíž příznaky byly zjevné již koncem minulého rohu. Pokud se očekávalo, že vypukne, ruská armáda měla projít Ukrajinou bez výraznějšího odporu a za týden dorazit až do Kyjeva. Pravdou je, že invaze na Ukrajině zjevně neprobíhá tak, jak očekávala jednak západní analytická komunita, natož Rusové. Ukrajinská armáda, zocelená osmi lety boje proti separatismu na Donbasu, odhodlaně klade tuhý odpor, který zadržuje každý úder. Rusové již od počátku učinili řadu matoucích strategických a taktických rozhodnutí, která jim zabránila v rychlém dosažení jejich cílů. Rapírový úder, kterým Rusové doufali, že zvítězí, se stal úderem tupého kladiva. A i kdyby Rusové svých cílů nakonec dosáhli, mohlo by to být Pyrrhovo vítězství, které by nakonec mohlo být pro Putina a Rusko katastrofální.

³³ Teller Report. War in Ukraine: the "ghost of kyiv", false pilot but real propaganda asset [online]. May 2, 2022. Dostupné z: <https://www.tellerreport.com/tech/2022-05-02-war-in-ukraine--the-%22ghost-of-kyiv%22--false-pilot-but-real-propaganda-asset.HyIIMNFpHq.html>

Tento článek diskutuje některé vojenské aspekty války na Ukrajině. Chyby, omyly, úspěch, porážka či vítězství vojenských sil v operacích jsou obvyklou součástí pravděpodobně všech válečných konfliktů. Jejich zpětné hodnocení je pro studium válek a vojenského umění nutné a významné. Z každé války vznikají zkušenosti, které se stávají nositeli změn v přípravě a použití vojsk pro další období. Jaká poučení mohou plynout z průběhu této války? Především je zřejmé, že mezi teorií a praxí může být obrovský rozdíl, což válka jednoznačně potvrzuje. Dominance Ruska, dlouhodobě deklarovaná jeho strategickými politickými a vojenskými dokumenty a doktrínami, se prozatím vůbec neprojevila. Doktrína je návod, ne však všelék. Doktrínu nelze vnímat jako dogma zaručující úspěch ve skutečném boji, přesto je nutné ji znát a využívat. Tento předpoklad musí být naplněn studiem a výcvikem. Přes znalost teoretických zásad si velitelé na všech úrovních musí být vědomi, že způsob, jakým budou připravovat, organizovat, řídit a vést svá vojska v boji, může být určujícím a rozhodujícím faktorem úspěšnosti.

Nedodržení či porušení zásad a pravidel boje – principů ve válce se ukazuje jako kritický moment. Pokud je vojíci nerespektují, vystavují se nebezpečí a riziku. Je nutno si uvědomit, že principy válčení nelze studovat a chápat čistě akademickým způsobem. Vzhledem k tomu, že se vztahují přímo k válce a válčení, je nejlepší učit se a vnímat je v kontextu dané situace. Důležité je vědět, že principy válčení mohou být použity kdykoli – přímo před bojem, v jeho průběhu nebo i po jeho ukončení jako zobecněná zkušenost. Jejich poznání je kritériem, jež lze využít již na počátku procesu plánování operace při přemýšlení, uvažování a vytváření myšlenky o možném způsobu vedení operace.

V závěru je nutno zmínit ještě jeden obecný aspekt války týkající se informací. Informací, kterými jsme v souvislosti s jejím průběhem zahlcováni, je tolik, že nelze všechny sledovat, natož porovnávat či ověřovat. Veřejnost nezná a ani nemůže znát skutečnou realitu probíhající války na Ukrajině; pouze zprostředkovaně vnímá projevy a důsledky dobrých či špatných rozhodnutí odpovědných politiků či vojáků. Každá z bojujících stran vede velmi intenzivní informační kampaň, ve které jsou vyzvedávány vlastní úspěchy a neúspěchy jsou zakrývány, deformovány, případně nejsou zveřejněny vůbec. Je nutné, aby tuto skutečnost vnímal každý, kdo současný konflikt sleduje a chce hodnotit.

Autor: *Ing. Ján Spišák, Ph.D. (plk. gšt. v. v.), narozen 1958. Je absolventem vysoké vojenské školy pozemního vojska ve Vyškově (1983), brigádního velitelského kurzu (2001) a kurzu generálního štábu v Brně (2007). V letech 1995 – 2016 působil na velitelských, štábních a pedagogických funkcích u útvarů pozemních sil do stupně divize, Ředitelství výcviku a doktrín a Univerzity obrany. V současné době pracuje jako vedoucí oddělení vojensko-strategických studií na Centru bezpečnostních a vojensko-strategických studií. Zabývá se problematikou vojenského umění, scénářů použití sil a tvorbou vojenských koncepcí. Je autorem a spoluautorem několika monografií a řady odborných článků v domácích i zahraničních časopisech.*

Jak citovat: SPIŠÁK, Ján. Vojenské aspekty války na Ukrajině. *Vojenské rozhledy*. 2022, 31 (4), 103-118. ISSN 1210-3292 (print), 2336-2995 (on-line). Available at: www.vojenskerozhledy.cz.